

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 1.2.2013

Hørings svar fra Norsk Bibliotekforening (NBF) til endringer i lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument (pliktavleveringsloven).

- NBF er opptatt av at pliktaflevert materiale i digital form blir gjort tilgjengelig for forskning og dokumentasjon også utenfor Nasjonalbibliotekets lokaler, både via IP-tilgang til UH-sektoren og gjennom tilgang i alle typer bibliotek.
- Det sømløse biblioteknettverket er et viktig prinsipp, hvor tilgang også gis i bibliotek utenfor UH-sektoren. Forskere og studenter benytter ikke alltid sitt institusjonsbibliotek som sin eneste tilgang til litteratur og forskningsdokumentasjon.
- Forskriftene til loven må være tydelig på hvordan tilgang til digitale dokumenter styres.

NBF støtter en revidering og oppdatering av Pliktavleveringsloven, og støtter i hovedsak endringer som foreslås. I høringsnotatet gis føringer for revisjon av forskrifter både for Pliktavleveringsloven og Åndsverkloven, det virker fornuftig. NBF vil påpeke at det er viktig at disse reviderte forskriftene kommer raskt etter lovrevisjonen, slik at det ikke oppstår et "juridisk tomrom" i tiden mellom lovens ikrafttredelse og forskriftene foreligger. Vi kommenterer under punkter NBF har særlige synspunkter til.

Avlevering

Forslag til pålegg om avlevering av digitalt grunnlagsmateriale vil gi en økt tilgang til alle typer dokumenter, NBF ser svært positivt på dette forslaget. NBF ser behovet for en nærmere fastsettelse i forskrifter av hvilket materiale dette omfatter og hvordan en i praksis kan få slikt materiale avlevert og tilgjengeliggjort.

Tilgang

NBF forstår høringsnotatet dithen at digitalt materiale foreslås å inngå i samlingene til universitets- og høyskolebibliotek (UH-bibliotek) og at det skal kunne gis fjernadgang gjennom UH-institusjonenes IP-adresser (høringsnotatet s. 10-11). Dette er positivt og viktig for studenter, forskere og vitenskapelig personale som har tilgang til det meste av forskningsinformasjon på egen arbeidsplass. At det legges begrensninger på samtidige brukere (7) når tilgangen skjer utenfor biblioteket, er akseptabelt.

Det er svært positivt at to lisenser foreslås tilgjengelig som fjernlån utenfor UH-sektoren (s. 11). En slik løsning vil åpne for at personer som driver med forskning eller har et definert dokumentasjonsbehov får tilgang selv om de ikke er direkte

Norsk Bibliotekforening er en uavhengig interesseorganisasjon for hele biblioteksektoren. NBF vil fremme utviklingen av bibliotekvirksomhet og formidling av kunnskap, kompetanse, kultur og informasjon. Foreningen har ca 3.100 medlemmer, hvorav rundt 2.000 er personlige medlemmer.

knyttet til UH-institusjoner. Forskere og studenter benytter gjerne ikke alltid sitt institusjonsbibliotek som sin eneste tilgang til litteratur og forskningsdokumentasjon. Tilgang i et sømløst biblioteknettverk, som også inkluderer fag- og folkebibliotek, er derfor et viktig prinsipp.

Det kan virke unødvendig arbeidskrevende å stille krav om særskilt søknad (s. 11) for fjernlån. Ønsket om tilgangskontroll er forståelig, det er vel derfor det er foreslått som fjernlån fra Nasjonalbiblioteket. Det går ikke klart fram om fjernlån må bestilles via bibliotek, eller om enkeltbrukere kan bestille fra NB, som så avgjør om brukeren tilfredsstillter kravene om forsknings- og dokumentasjonsformål. Tilgang til e-materiale gjennom et lokalt bibliotek eller en lokal IP-adresse vil kunne gi en naturlig kontroll av brukerens behov.

NBF mener at det kan virke for bastant at selve tilgangen bare kan gis i lokalene til et bibliotek, all den tid materialet er digitalt. Vi er usikre på hvorfor forståelsen av at Pliktavleveringsloven åpner for fjernadgang i enkelte tilfeller (s.10), ikke også gir mulighet for å få det levert direkte til den det gjelder i disse tilfellene. Mange forskere jobber i dag i mindre forskningsinstitusjoner uten eget bibliotek og /eller biblioteklokaler.

Til alternativ 1 (s. 13) legger NBF til grunn at forslaget om to lisenser til fjernlån for fag- og folkebibliotek også må gjelde dette forslaget. I motsatt fall vil dette være en begrensning i forhold til dagens praksis, hvor forskere og studenter via fjernlån har tilgang til pliktavlevert materiale i alle typer bibliotek gjennom lånenettverket. Undersøkelser viser at studentene er opptatt av rask tilgang, framfor hvilket bibliotek som er leverandør av informasjonen.

Forskrifter

Høringsnotatet drøfter ikke direkte hva tilgangen innebærer, hvilken bruk den enkelte kan gjøre av det tilgjengelige materiale, f.eks. nedlasting eller utskrift etter gjeldende bestemmelser i Åndsverkloven. Lovens forskrifter vil måtte være tydelig på dette og være i tråd med bestemmelser Åndsverkloven gir for bruk av tilgjengeliggjort materiale. NBF imøteser høringsrunde på forskriftene, og ønsker å komme med vår tilbakemelding på dette.

Universell tilgjengelighet

Det må gis tilgang til de digitale dokumentene i et format som gjør at de enkelt kan konverteres til lyd for den store gruppa av brukere som har nedsatt syns- og leseevne. Da gjøres dokumentene universelt tilgjengelige, dette er det hjemmel for i forskriftene til Åndsverkloven § 1-11.

Høsting av nettdokumenter

For materiale som høstes fra nettet (s. 33-34) skal det i følge forslaget foretas en differensiering av tilgang, primært av personvern hensyn. NBF mener at dette vil være så viktig informasjon for forskere at nødvendig begrensning/differensiering i tilgang og autorisasjon bør kunne sikres på annen måte enn gjennom avgrensning til fysisk lokalitet (UH-bibliotek eller Nasjonalbiblioteket).

Presiseringer

Norsk Bibliotekforening er en uavhengig interesseorganisasjon for hele biblioteksektoren. NBF vil fremme utviklingen av bibliotekvirksomhet og formidling av kunnskap, kompetanse, kultur og informasjon. Foreningen har ca 3.100 medlemmer, hvorav rundt 2.000 er personlige medlemmer.

Høringsnotatets definisjoner av forskning og dokumentasjon er gode og avklarende. Det virker imidlertid forvirrende at det hovedsaklig vises til forskningsformål som utløsende for tilgang, samtidig som begrepet "forsker" enkelte steder brukes som forutsetning for tilgang (s. 34). Vi mener at det må være formålet, og ikke betegnelsen forsker, som bør brukes gjennomgående og ligge til grunn for tilgang.

I høringsnotatet heter det på side 11 at "Departementet foreslår en endring i § 4 første ledd, som pålegger utgiver å avlevere digital fil". I lovforslagets § 4 på side 43 er teksten at det «kan krevjast» som er en betydelig svakere formulering. NBF mener at det må være et krav at det avleveres en digital fil når slik finnes.

Det foreslås en endring i forskriftene til Åndsverkloven § 1-4 om eksemplarfremstilling til forskningsformål. NBF vil presisere at den foreslåtte endringen må komme i tillegg til det som allerede står i forskriftene, ikke erstatte det.

Annet

NBF er positiv til at dataspill nå blir regnet som avleveringspliktig materiale. Forslaget i Pliktavleveringsloven virker mer oppdatert og fremtidsrettet når det gjelder dataspill som kulturuttrykk.

NBF støtter departementets forslag om å endre definisjonen av begrepet dokument (s. 8) slik at det harmoniseres med andre lovverk.

Sett fra et lokalhistorisk ståsted vil det være relevant at også lokalkringkasting avleveres i større omfang.

Ingeborg Rygh Hjorthen (sign.)
Leder

Hege Newth Nouri (sign.)
Gen.sekr.

***Norsk Bibliotekforening** er en uavhengig interesseorganisasjon for hele biblioteksektoren. NBF vil fremme utviklingen av bibliotekvirksomhet og formidling av kunnskap, kompetanse, kultur og informasjon. Foreningen har ca 3.100 medlemmer, hvorav rundt 2.000 er personlige medlemmer.*